

THE
COLLEGE
OF
LIBERAL
ARTS
AND
SCIENCE
OF
THE
UNIVERSITY
OF
TORONTO
ON
THE
FACULTY
OF
LIBERAL
ARTS
AND
SCIENCE
OF
THE
UNIVERSITY
OF
TORONTO
ON

NEW

238384

Н ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
NŐKRŐL
SZERELEMről
ESSAY

IRTA

ASZLÁNYI DEZSŐ

BUDAPEST ————— 1904 —
"PATRIA" IROD. VÁLL. ÉS NYOMDAI R.-T.

NŐKRŐL
SZERELEMRŐL

ESSAY

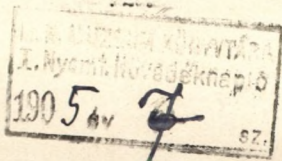
IRTA

ASZLÁNYI DEZSŐ

BUDAPEST ————— 1904 ————
"PÁTRIA" IROD. VÁLL. ÉS NYOMDAI R.-T.

238354

ELŐSZÓ.

Boldog zsenge koromban, mikor még a gummipuska volt összes támadó és a sirás az egyedüli védőfegyverem sokszor elnéztem az enyves lépet, vagy a csapdának a kert végére állított kalitkát, melyre oly könnyű szerrel lehet néhány maggal a szabadságának szemlátomást örvendő madárkákat reácsalogatni.

Eltűnődtem azon, hogy a veleszületett szabadságához mért nem adott az Ég e kedves teremtései-nek kis észet is, és mért kell a picziny jószágnak azért a kis kíváncsós táplálékért szabadságával fizetni.

Vagy mikor a fölingerelt bivaly a robogó vonatnak ront, hogy rengeteg erőfölöslegét s öntudat-

lan dühét azon kitöltse, — milyen szánandó e szörnyalak, hogy azt a rém energiát, mivel a természet fölruházta, nem tudja felhasználni, hanem eltapostatja magát az érzéketlen masina által, mint egy nyurga kis bárány.

Nem-e így megy lépre évente annyi sok tudatlanságban, fogya-tékosan nevelt serdülő úri és polgárleány holmi apró csecsebecséért vagy fényes ígéretért, hogy jövőjét, társadalmi értékét, egyéniségét örökre eltemesse?

Vagy a nem szeretett férfihez kényszerített leány, ki kishitűségében más menekvést nem lát, nem e ugyanoly vak indulattal rohan el szüleitől, jegyese elől, a világ forgatagába talán szerelemről álmodozva és beleszágul az első szélcsap férfi karjába, ki szűzies mézét kiszíva lelkipurdalás nélkül átengedi őt sorsának, mely azután már nem is tövises, hanem csak csatakos, posványos lehet?

Régi és nem helytelen elv, hogy hadd vesszen a férge, de tömén-telen ám a bizonyosság arra, hogy nem mind férge, ami így kihullik a tisztességes társadalom családi köreiből.

Egy alkalom, egy véletlen, egy önfelédtt pillanat s meg van a sorsa bélyegezve sokszor az egyébként legkifogástalanabb erényű és nevelésű leánykának is.

Mind ennek okát a bárgyú tudatlanságnak, az öntudat hiányának és a leányok tájékoztatatlanságának tulajdonítom!

Mire való a sok rejtelmesség, titkolódzás és burkolózás a helyes fölvilágosítás helyett?

Hiszen, ha nem volnának a Zola, Dumas, Prévost-féle és hasonló irányú irodalmi művek oly sablónos félszeg módon eltiltva a felsőbb és még felsőbb leányok szemei előtt, úgy szent és bizonyos, hogy fele annyi leány sem olvasná azokat, mint így; éppen

azért, mert a tilalom ellenállhatlanul fölcsigázza a kíváncsiságukat s ha sötét pinczébe bújva is, de elolvassák biz azt és bizonyára nem tenne oly kártékony hatást a regény tárgya maga a képzeletükre, mint így a lopva olvasás izgalmas tiltott körülményei.

Tudjon a leány sokat, mi erényeit és fejlődésben levő érzelmevilágát érinti s a tudás nem fogja őt soha a rosszra csábítani, míg a tapasztalatlan, öntudatlan lényeket az első hevesebb érzemény magával sodorja menthetlenül, mert ijesztő sok példa van reá, hogy sok ily leány egyáltalán nincs is tudatában bűnös vagy erkölcstelen cselekményének s csak akkor ébred megtévedésének tudatára, mikor már a bűnbe belemerült és mikor már az ítéletében szigorú, — nevelési rendszerében azonban lelkiismeretlenül lagymatag társadalom kitörülte a nevét egyenrangú tagjai sorából.

Ne ítéljék el tehát érdemes olvasóim azt a fényszóró mécset, mit a nők s kiváltkép leányok szemei elé tartok; nem kápráztatni akarom őket, de jó szándékom eléjük világítani!

Amennyire a tárgy megengedte, kerültem a pikantériákat s csupán arra törekedtem, hogy értekezésem élettani és bölcselkedő része szárazzá, egyhangúvá ne váljék.

Ne tapossunk mindig a gyengéken, de neveljünk észszel és szeretettel és emlékezzünk legnagyobb gondolkozónk báró Eötvös József bölcs szavaira.

„Ne panaszkodjatok a nő gyengesége ellen, ne vádoljátok őt miatta, de ne felejtkezzetek meg e tulajdonáról és óvjátok meg az élet viharjaitól“.

A szerző.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MI A NŐ?

Világnak vígsága
Férfinek gyönyöre,
Kebelén vinnyogó
Édes tejét szívó
Gyöngy kis magzatjának
Mindene, öröme!

Serdülő gyermeke,
Leghűbb játszótársa,
Férjének, urának
Jobbik felemása;
Ő űzi a gondot
És minden homlokról
Angyali kedélylyel
Simítja a ránczot;
Ő a családjának a jó hangulata,
Nevető kedélye, ragyogó szelleme!

Ő a paradicsom tiltott szép gyümölcse,
Szebb a rózsatőnél,
Édesebb fügénél,

Égetőbb nézése
Kelő nap tűzénél;
Csupa zene, rithmus
Hangja, mozdulata,
Ő a tündérálmok örökéletű szép
Nymphája, nemtője!

Hanem, ha az ördög egyszer vele játszik,
Mephistofelessel tréfál, czimborázik,
No jaj akkor néked s hiába vagy férfi,
Hiába intenek, hogy előle térj ki;
Cselvetés, térítés, mind csak falra borsó,
Örvény szélén, lejtőn, hogy ha vissza inted,
Igérsz tündérvárat, hű szerelmet kínálsz,
Önérzeted törve, könyörgésre fogod,
Szerelmed, mindened lába elé rakod,
Adnál egy világot, lehoznál csillagot,
Szegény vagy, ne fáradj, mind hiába való!

Ilyen ám az Isten legszebb
Teremtése,
Aki jó nőt talál, jól áll a
Vetése;
Benne Paradicsom mesés
Boldogsága,

Nincs oly nagy áldozat, mely
Érette drága.
De ki Luczifernek jegyzi el
A lányát,
Az az esküvőjén szánja már
El magát,
Mert olyan boldogság kacsintgat
Le rája,
Nászéjszakán készül már az ő
Fejfája.

Im, hogy versem végén is lovagias legyek,
Bevallom én hiven, hogy mi szépet irtam,
Annak minden szavát érzelmem kísérte,
S ami sötét kép tollamból kiszökkent,
Azt csak úgy hallottam, amint más beszélt;
Megvallom, ha maga a halál is fenyeget,
Csókért, ölelésért, igaz szerelemért,
Ha elébb nem érem, pokolig is megyek.

AZ EROTIKUS
BATALOMRÓL

Országos Széchényi Könyvtár

I.

Furcsa, hogy szív- és érzésvilágunk nagyhatalmasságát — a szerelmet a poétákon kívül alig is szokta valaki tanulmányozni és bonczkés alá venni.

A természettudomány nem foglalkozik vele, mert az csak ott buvárkodik, ahol pozitív adatokkal számolhat; az elemeket összeboronálja, az összetételeket részeire bontja és csupán azt méltatja tanulmányozásra, aminek alkatrészeit vagy vegyülési arányát kiszámíthatja és papírra vetheti.

A filozófia pedig a szabad kombináció tudománya, mely ugyanúgy analizálja és keveri a gondolatokat, mint a természettudomány az elemeket és azok összetételeit, — úgy látszik, hogy lebecsüli a szerelem hatalmát, mert számottevő nagyobb tudóstól ritkán lá-

tunk komoly munkát, mely csak annyira is foglalkoznék a szerelem lélektanával, mint például a modern írók és tudósok a szépművészetek szecsessziós irányával.

* *
*

Minden időkben nagyhatalom volt a szerelem, mely nagyon sokszor élet és halál fölött döntött és népek meg nemzetek sorsába is beleszólott, de manapság valóságos modern anarchistának csapott fel, mellőzve és letaposva magas arisztokraták, grófok, herczegek merev visszautasító büszkeségét és dynasztiák házi vagy udvari törvényeit. Kicsapongó pajkos kedvteléssel és kárörömmel szövi a szerelem láthatatlan és érthetetlen szálait grófnő meg kocsis, herczeg és szobaleány, fejedelem és udvarhölgy és Uram bocsá' — mennyei légységű koronás császári selyemágyban fogamzott herczeg és grófnő között!

Lám mily rengeteg végletek! polgárnak a grófi cím félelmetes magasság, császári herczegnek pedig ugyane rang szédítő örvényszerű mélység, melybe csak valami pokoli görgeteg vagy Ámor nyíla ránthatja le.

E rémítő nagy elválasztó térközöket, melyek minden erőhatalommal felveszik a harczot — kiegyenlíti sokszor az elemeket is túlszárnyaló erőhatalom: a szerelem.

Ha eddig hát nem volt érdemes e vis mayort, mely (statáriális uton) ítél a jövő generáció léte vagy nemléte fölött is — származása, keletkezése és erejének rejtett hatalma tekintetében tanulmányozni, — most mikor ez imposztor szentelt magasságba átalakodik és féktelen törvénytíprás bűnébe esik, egész rendszert csinálva a szerelemből fakasztott világmeglepetésekből, most aztán a rangban emelkedett érdekesség

kötelességünk ké teszi kikutatni azt a rejtekhelyet, hol a szerelem székel.

Hátha megtudhatja ezáltal a világ — idők múltán, hogy nem e lehet a szerelemből is operáció útján kigyógyítani a kéjjel szenvedőket.

Kicsit hosszú ra nyúlt a bevezetés, dehát meg fog ezért mindenki bocsátani, ha megvallom, hogy a szerelemmel eddig magam is csak gyakorlatban foglalkoztam.

Mi is hát a szerelem?

Könnyűnek látszik a kérdés, mert hisz ahova pillantunk a nagy természetben, meg az emberi társadalomban, mindenütt látjuk a szerelemszövés egy-egy bájos epizódját, csak hogy ez csupán a dolgok felülete, mi az érző szívet bizsergeti, — a gondolkodó elmét azonban ki nem elégíti, de inkább mélyebb oknyomozó bűvárkodásra serkenti.

A szerelem első föltétele a nemi fejlettség, enélkül csak szeretet, vonzalom és ragaszkodásról lehet beszélni.

Mindkét nembeli gyermekeket tehát semlegeseeknek tekinthetjük, amíg a fejlődés második szakába nem lépnek.

A természetből vett példák érthetőbb magyarázatot adnak sokszor — ívekre terjedő okoskodásnál. Nézzük csak a teljesen kifejlett cseresznye szemet érés előtt: formája, kifejlődése, magja megvan, de színe, íze és illata még hiányzik. Ha az érés ideje eljő — a zöld színt lassan-lassan a legszebb piros szín, (amihez a legédesebb leányajkakat szoktuk hasonlítani), az éretlen fanyar ízt és szagot — édesség és étvágygerjesztő illat váltja fel.

Tökéletesen ugyanez érési folyamatot látjuk a gyereknél is.

A kis zöld, kifejezéstartalan pillantású gyerekleánykából piros

arczú, piros ajkú, beszédes szemű kis harmatvirág lesz; a gyerek színtelensége és közönséges formája helyébe szabályos karcsúság, teltebb, ruganyosabb, vér és tej keverékéhez hasonló színű bársonyosan kipárnázott gyengéd testfelület lép.

A fiúnál hasonló változatokat tapasztalunk az érés időszakában azzal a különbséggel, hogy ott a gyengéd finomság helyett az izomcsomók kifejlődése lép előtérbe.

A szemlélő csak a külső elváltozást észleli, a serdülő gyerek azonban ez átalakulást minden ízében átérzi; a fiú tele sejtelmekkel, eddig nem ismert nyugtalansággal, maga sem tudja miért, elkezd a pillangók kergetése helyett a korabeli leánykák után érdeklődni és először foglalkoztatják agyát oly kérdések, hogy miért jár fiú és leány más és más iskolába, miért jár szoknyában és miért visel hosszú haját a leányka,

mikor őt nadrágban, nyírott hajjal járatják.

Ez a sejtelmekkel teli kor egyszerűsmind a legveszedelmesebb a gyereknél és az már nevelési rendszerünk hibája, hogy e serdülő korban, különösen a fiúk — tudatlanságukban az ostoba ösztönre hajtva, sokszor oly tévedésbe esnek, melynek következményeit egész életükön át keservesen megsínlik.

(Ily következmények az agy és gerinczbajok, idegbetegségek és egész sereg kedély és lelki betegség.)

A leánykák anyjuk által még sokkal inkább ki lesznek oktatva, mert a már vázolt hasonló tüneteiken kívül oly jelenség is figyelmezteti a gyereket arra, hogy nővé lett, amely meglepetésszerűleg mutatkozik, mit lehetetlen a gyermeknek is s szülőanyjának is észre nem vennie.

A gyerekérés tünetei az éghajlat szerint úgy a 12—16 évek körül jelentkeznek; ezt a gyerekvér első erjedése okozza, mely forrásba, — addig nem ismert gerjedelembe hozza az egész szervezetet és ezen vegyi átalakulás folyamán meg végbe a nem kifejlődése és érése.

Az természetes, hogy a vérnek ez első erjedése után, — akár a must erjedése után, abból nem lehet mindjárt kiforrott bor, — úgy a gyerekből se lesz mindjárt kész ember, hanem azérés pár fokozatán kell átesnie, míg nemzőképes erős fajjá válik.

Igen ám, csak hogy a mustot az erjedés után kezeljük, ha kiforrtta magát — elzárjuk a levegő erjesztő gombáitól, ímíg annak ismét ideje jó és biztosítjuk így a szabályozott vegyi elváltozásokkal, hogy végkifejlődésében jó erős s tüzes bor legyen belőle.

Ha a gyerekekre is úgy vigyáz-nánk, akkor nem válnék annyi

koraérett, megtévedt, vagy egész életén át tévelygő, meg perverz ember az egészséges törzsből indult csemetéből.

II.

Ennyire eljutván, most már a teljesen fejlett ember szerelmét tárgyalom, különös figyelemmel oly esetekre, melyeknél a szerelem mindjárt első kifejlődésében az imperativusban lép föl; mely nem ismer tilalmat, nem ismer erkölcsi szabályt és letapos minden akadályt, melybe ütközik.

A szerelemérzet először az egyénben magában ébred zsibongás, kényérzet, belső tűz, eruptiv gerjedelem és hasonló tünetek alakjában.

Ez a természet munkája; normális állapot, mely ugyan sok kedélyhullámozást, újra és újra ébredező ingert idéz elő s vágyat ébreszt, de nem veszélyes, mert nincs még tárgya, melyért ra-

jongna. Ez még csak révedezés, ábrándozás.

Más eset az, hol a szerelmet külső hatás idézi föl és ez a veszedelmes szerelem, melynél a végkifejlődést lehetetlen előre gyanítani is, hacsak nem kiválóan erős jellemű egyének a szereplők.

Fel kell itt sorolnom mindazt a külső hatást, mely a szerelem legyőzhetlen hatalmát rejtekéből kiugraszthatja.

Ezek a szemlélet, vagy a tekintetek találkozása.

A kéz érintése.

Az ajkak érintkezése.

Azután egyénileg és szellemileg kiválóan fejletteknél a lelki és szellemi tulajdonok kölcsönös hatása.

(A hozományok által ébresztett szerelmekkel nem foglalkozom, mert ez inkább gazdasági, mint érzelmi kérdés.)

Megesett már sokszor, hogy két szempár első találkozás alkalmával, első pillantásra föllelte egymásban az álmodott ideált. Ez nem lehetetlen, mert a szem a lélek tükre s egy tüzes kifejezésteljes tekintet, meg szép arcz elegendő ahhoz, hogy felejtethetlenül bevésődjék az ember lelkébe.

Az ily eseteknek tehát nem is kell mélyebb okát kutatni.

A kéz, ajkak vagy más testrész érintkezése azonban a szerelem ébredésében már hatalmas tényező, mely nem jelent semmit ott, hol egymás iránt közömbös egyénekről van szó, de sokat s tán mindent jelent, mikor a véletlen két rokonszenves egyént sodor össze. Akárcsak a negatív és pozitív vilálmosság közeledésénél, szikrát vet itt is e két egyén közeledése még ha csupán egy-két ujjuk érinti is csak egymást.

Az első érintés pillanatától fogva észlelhető izgalom vesz erőt mind-

két részen és a nő, kit helyzete is nagyobb óvatosságra int s kinek azzal is számot kell vetnie, hogy neki ily elhatározásoknál csak negatív szerep jut, — igen sok esetben ép e várt szerelmesével sokkal hidegebben bánik, mint más közömbös férfivel.

(Itt közbevetem, hogy sokan hajlandók a gyengébb nemet a szerelemben is gyengébb félnek ítélni, pedig az nem áll, mert a nőnek átlag az önuralma ellentálló képessége is sokszor megfontoltsága is nagyobb a férfinél, amely lelki előnyét, a nő adott helyzetekben igen bölcsen ki is használja.)

Ez az egy érintés mintha bevésődne a finoman érző idegrendszerbe, hatalmasabb minden eddigi érzésnél, lenyűgözi az egyént és ébren vagy álomban leköti az egész gondolkozást. Ez nem hódítás és egyik félnek sem érdeme, hanem a természet hatalma és

hogyan ily simpatikus egyének össze-
kerülnek, az meg a véletlen játéka.

Erős bizonyíték állításom mellett az, hogy a véletlen ily játéka igen sokszor jó idővel a holtomíglan kimondása után hozza össze a természet által egymáshoz ítélt rokonszenves párokat s ilyenkor bizony mi sem akadályozhatja meg a válást, a botrányt és esetleges tragédiát.

Nem kell a természettudományokhoz folyamodnom példáért, van elég oly példa, mit minden ember számtalanszor láthatott enszemeivel. Ki ne látta volna, mikor egy pár egészséges tüzes véfű lókerül egymás mellé, hogy a legcsekélyebb érintés, vagy csak az egymás illatkörébe való közeledés (mely kérdést ezután fogom kifejteni) a belső hevületnek micsoda villámait és toporzékolását váltja ki mindkét nemből.

Vagy az izgalmas reszketést, mely villamos áramként át és

átjárja úgy a hím, mint a szép formás nőténynek testét, ugyan ki tudná megmagyarázni? Az utóbbi sokszor a legszebb hímet sem tűri meg maga közelében s összerugdossa, ha közelébe engedik, viszont valamely másik megnyeri tetszését s szinte kezes báránynyá válik mellette.

Hát ily természeti rejtélyt mért nem igyekszik megfejteni a modern természettudomány? Hiszen akárhány nyílt eszű parasztgazda jobban megközelíti e kérdésben az igazságot.

* * *

Ha külső gyengéd érintés már oly nagy hullámozást idéz elő a természet által egymásnak szánt rokonszenves egyének vérkeringésében, micsoda tomboló vihart idézhet elő egy közelebbi bensőbb érintkezés nő és férfi közt. Kevés férfi lesz, kinek nem volt alkalma tilalmas mézédés csókot lopni

szerelmes leányka szűzajkáról, de bizonyára olyan is kevés van, akinek e kábítóan kéjes pillanatokban megfigyelésekre is maradna elég hidegvére. Pedig hát ez a szerelem lélek és élettanának az igazi iskolája.

Nem-e öntudatlan óvatosság például a leánynál, hogy mikor a férfi hódításában a csókváltásig eljutott és a reszkető nőcskét homlokán, arczán, szemén s ajka külső szélén csókolhatja, de az ösztönszerű óvatossággal rejti el ajkának édes piros szélét, mintha érezné, hogy ott az a határ, mely az önuralomtól az odaadáshoz vezet? Olyan ilyenkor a veszélytől rettegő leányka, mint nyílás előtt a rózsabimbó, mely — ösmerve önillata varázsát, — mintegy összevonja szirmait, nehogy a kert ragadozóját azzal mámorba ejtven elszakassza az anyatőkéjétől és megfossa érintetlenségétől.

Nem tudja, de érzi, hogy csókra

teremtett ajkaiban és nyelvében végződnek a legfinomabb érző idegszálak, melyeknek hímérintése, — a szívvel, agygyal összefüggésben lévén, — azokat a bensőbb érintés pillanatában megvesztegeti, amivel egyszersmind akaratától megfosztja és egész egyéniségét a szerelem rabságába ejti.

* *
* *

Az érintés által ébresztett érzetekkel szoros összefüggésben terjeszkedem ki most már a szerelem fő és legerősebb tényezőjére: az illatok hatására, melyet a világ-hírű német természetbúvárnak, Dr. Jäger Gusztávnak elmélete tudományos alapon tett megfigyelések és hosszú tanulmányokra épít.

A természettudomány meghatározása szerint minden élő és nem élő lény, szerves és szervetlen test vagy anyag szagot — illatot terjeszt. Azt tudjuk ugyan,

hogypéldául a földnek és minden lazábban összefüggő anyagnak is könnyen érezhető saját szerű szaga van, de van ám a legszilárdabban összefüggő tömör ásvány és kőzetnek is. A nap és nedvesség erősebb hatása e szakadatlanul tartó szagkiválasztást csak fokozza és úgy megy a meghatározás szerint az végbe, hogy eszményi apró, mondhatnánk légnemű párányok válnak ki az anyagból, melyeknek kiválása aszerint erősödik, amint az anyag szabad felülete érdekesebb vagy egyenlőtlenebb.

Finom síma egyenletes felületen az illatterjedés a minimálisra csökken.

Ugyane szabály áll az élőtestekre és az ember test felületére is.

Az állatvilágban jól tudjuk, hogy sem a szemek varázsa, sem a hozományok vagy rangbeli összeköttetések vágya, sem pedig szellemi hatások nem befolyásolják a

nemek egyesülését, hanem egyedül az ösztönök, melyeket a belső tűz mellett csakis az ellenkező nemnek illatáradata ingerel.

III.

A hímcsalogány, a szárnyasvilágnak legbájosabb dalosa, csak a nőténye közelében vagy búv-körében tudja oly szenvedélylyel csattogtatni szerelmi dalait és ezt is csak a párzás idejében, mert azontúl a fészekörzés és fióknevelés idejében a nőténynek illata változik s a szerelmi inger megszűnik; ezentúl a hím hangját ritkán, vagy alig halljuk. Nincs miért énekelnie, vágyai kielégítvék, szerelmes nőtényét csendes szeretettel őrzi és megszerzi annak is a táplálékot, mivelhogy az fiókái életre ébresztéseig apró lényének egész melegét kis fészkeire kénytelen árasztani s maga nem röp-ködhet táplálék után.

(Hiszen ha az ember is úgy

volna, hogy csak a természet utasításait követi hajlamaiban, akkor nem lenne a Nietzsche-féle „Übermensch“ híú ábránd, sőt akkor a korcs volna ritkaság. — Csak-hogy hát e tökéletes alkotása a teremtésnek, mikor már csontjai csörögnek s agya sorvad a forcirozott sok gyönyörtől és az így szenvedélylyé nevelt vágyak szinte erőltetett kielégítésétől, még akkor is Epikur hívének vallja magát, mert elgyengült inakkal és örökös kéjelgéstől kihasznált idegrendszerrel nem is ismerhet egyéb élethivatást, mint élvezni és önmagának gyönyört szerezni.

Jó volna pedig, ha minél többen tudnák, hogy a teremtés ily kiélt eszközeinek ivadéakai népesítik be az új generáció börtöneit, kórházait és hogy az ily kiélt törzsből sarjadzott alakok lesznek önhibájukon kívül a társadalom gonoszai, élősdiei és hitványai.)

Az illatok nagy befolyását az egyén kedélyére, hangulataira és sokszor cselekedeteire is, legközvetlenebbül szemlélhetjük a növényvilág ébredése idején tavaszkor, amikor a légköri villamosság és a föld flórája által termelt ózon illata minden élő lényt oly mértékben üdít, mintha új életet kezdene frissült erő és megifjodott kedéllyel, szintúgy mint a növényzet.

Ez általános hatásnak apróbb részleteit figyelve pedig azt látjuk, hogy például az orgona, ibolya, akácvirág és később a rózsailát sajátos kedélyállapotba szenderíti az egyént; sejtelmes vágyakat ébreszt a szívben és tette meg szerelemre serkent.

A kedvező hatásokkal szemben sok kellemetlen szag, mint ásványoldatok, savak és egyéb vegyi termékek szaga épen ellenkező hatást: csüggedést, türelmetlenséget, nyomasztó kedélyállapotot és rosszullétet, meg néha ájulást

is idéznek elő különösen finom és érzékeny idegzetű egyéneknél.

Az azután már egyéni sajáttság, hogy csaknem mindenkinek meg van a maga kedvencz vagy rokonszenves és ellenszenves illata (reám legkedvesebb hatást a földi eper gyengéd illata gyakorol, míg teljesen ellenszenves például bármi ételben a vanília illata, mit pedig a legtöbben kedvelnek).

A hagyma szaga pl. sok emberre étvágygerjesztő hatással van, viszont másokban az undor érzését ébreszti. Az italos emberben az erős borszag szomjúságot ébreszt, — alkoholelleses szervezetet pedig ugyanaz elszédít s szomját étvágyát is elrontja.

Kötetszámra lehetne a példákat és bizonyítékokat felsorolni annak igazolására, hogy a legkellemesebb illat is csak relative kellemes, mert annak megítélése mindig a subjectiv ízléstől függ.

E hosszú kerülő után visszatérek ismét a mi éltünk rózsás-kertjébe, a bájos arczó, piros ajkú asszonyok és lányok közé, hogy tovább fejtegessem az ő illatáradatuk csábító ellenállhatatlan varázsát.

A csóknál hagytam el és a csóknál kezdem újra, hogy további kifejlődésében az érintési villamosságról, melylyel a csók mindkét nemben pillanatnyi sajátyszerű ideg-rezgést idéz elő, áttérhessek arra az eszmei befolyásra, amit a csókkal kapcsolatosan a kölcsönös illatár és a lehelet gyakorol az egyénekre.

Dr. Jäger bámulatos szabatsággal tanulmányozta és figyelte meg a nő sokféle illatváltozatait a nemi fejletlenségtől egész az asszonytermőképességének véghatáráig, mit a hosszadalmasság miatt s különösen azért, mivel úgy remélem, akad néhány leány olvasója is szerénny tanulmányomnak, — mellőzők.

E szerint arra az eredményre jut dr. Jäger, hogy minden korú és állapotú nők között a nemileg teljesen kifejlett érintetlen leánynak van a leggyengébben észlelhető és csak igen finom szagló érzék által felfedezhető üde s nyiladozó rózsabimbóéhoz hasonlítható illata. Ez illata az ártatlan leánynak az első érzéki csókig változatlan, de azután már a csók okozta izgalom, sokszor félelem és a nemi érzék közvetett ingerlése következtében szokatlan mértékben élénkített vérkeringés folytán az ártatlan leánynak illata is változik és azt az előbbeni állapothoz képest, — akárcsak a hirtelen nyílt rózsa, — sokkal erősebben bocsátja magából. — Ez az illat, mely főkép a nyak és a vállak felbőrén keresztül árad, és az erősen fokozódott lélekzet a nő illatkörében lévő szerelmes férfit teljesen megrészegeti és igazi pezsgőmámorba ejti.

Ha ily lopva élvezett szerelmi duettóban aztán csakugyan a természetből egymásra utalt rokon-szenves pár akadt szerelmesére, úgy bizonyos, hogy e két egyént ásó-kapa sem választja el egymástól többé.

Ebben magyarázatát leli a kopnolisti főherczeg regényétől a muszka Cyrill herczeg ritka állhata-tos szerelméig sok hasonló, kínai falakat is áttörő szerelmi történet, sőt ide sorozhatjuk a Masin Draga és Adamovics Vilma merész hódítá-sait és Lujza szász trónörökösnő önmegfeledkezését is, bár meg kell jegyeznem, hogy ez utóbbi három eset kórtani elbírálásra is szorul, mely kérdései ezen keret-ben nem szándékozom foglalkozni.

De megmagyarázza ez az elmélet azt a föltűnő sok szerelmi tragédiát is, melyekben az egymásért küzdő felek sokszor aprólékos kicsinyes akadályokba ütközve is, inkább az öngyilkosságba rohan-

nak, semhogy őket érzelmeikben bárki is zavarhassa; és végre nagyobb bizonyíték az egyéni illatár lebilincselő hatására nem kell annál, minthogy akárhány oly a rajongásig fokozódó szerelmi viszonyt is láthatunk, hol sem báj, sem lelki szépség, de még szellemi vagy erkölcsi jelesség sem indokolja az élet-halálra való ragaszkodást.

* * *

Az előbb felsorolt tünetek beigazolják eléggé, tehát bővebb magyarázatra nem szorul, hogy a szagló szervre ható illatok közvetlen befolyást gyakorolnak az agyra, az arra gyakorolt vegyi hatás ennek folytán közvetve befolyásolja az akaratot, elhatározást, hangulatot és az egyén egész kedélyvilágát, mert tudvalevő, hogy minden egyéni cselekedetnek, akár akaratától, akár ösztöneitől függ az, kormányzó székhelye az agyrend-

szer, még akkor is, ha a gyengülő agynak csak negatív érvény jut.

Ahol az akarat érvényesül, ott a fegyelmezett agy győzedelmeskedik az érzékek fölött s hol az ösztönök uralják a helyzetet, ott gyengült idegrendszernek kell lenni, mely megbénítja az agy fegyelmét és elhatározó képességét.

Az élettani értelmezés pedig ennél is nyomatékosabb.

Az életműködésben legfontosabb szerep jut ugyanis a tüdőnek, — ez a fűtőkazánja a szervezetnek, mely nemcsak a lélekzés funkcióját, hanem a szív véranyagának raffinálását is végzi.

A légköri levegőt beszíva, annak élenye különválik a légenytől, (mely utóbbinak alig van fontosabb rendeltetése) elvegyül a véredényekbe; miközben meleget fejlesztve egyesül a megemésztett tápanyagból kiválasztott szénenynyel és mint szénsav távozik a tüdőből.

Már most akár az izgalomba jött nő által kilehelt szénsav, akár a hasonló okból élénkebben kiváló illó gázok, vagy párák hatnak a férfi szagló érzékére és hatolnak egyszersmind a belégzett levegőhöz keveredve — tüdejébe, de annyi ezzel a phisiológia szabályai alapján bizonyossá vált, hogy ez illó légnemű testecskék, melyek a női testből a férfi érintése és lehetének hatása alatt kiváltak, — utóbbinak a légzőszervek útján vérébe vándorolnak és ez az a körülmény, ami őt a sors véletlenje által felfedezett nőhöz szinte elválaszthatlan szervi kapocscsal fűzi.

E felfogás és magyarázatnak nem maradhat ezután egy valószínűtlen sora sem, mert ha élvezett alkohol a vérképzés útján részegít, — a rossz levegő, vagy erős fojtó gázok pedig belégzés útján szédülést, kábulatot okoznak, akkor csak természetes, hogy

a szerelmes fél kilégzett szénsava és bűvös illata legalább is oly mámorba ringatja az áldozatot, mint a mily mámort az első becsipésnél az alkohol élvezete okoz.

Az alkohol-mámor azonban sokkal enyhébb, mert az alkohol szénenye a tüdő élenyével egyesülve néhány óra alatt ismét szénsavvá válik s felszabadítja a vért annak nyüggjétől, de a szerelmi mámorból sem a kémia, sem a jó tanács nem józanít ki, mert az beékeli magát az agyba, szívbe s az egész szervezetbe.

* *
*

Nincs esztendő, hogy nagyobb hullámokat verő szerelmi botrány, vagy a kedvezőbb esetekben szerelmi regény, — és nincs hét, melyben tragikus kimenetelű szerelmi epizód ne vetné föl a botrányra és szenzációkra éhes nagyközönség találgatásaiban azt a kérdést, hogy miképen lehet jó-

nevelésű uri ember és nő annyira gyenge, hogy nem képes legyűrni erotikus rohamait. Igen kevesen hajlandók enyhítő körülményeket figyelembe venni és kiméletlenül elítélik azt, aki az alakoskodáshoz nem értve, e legnagyobb szenvedélynek minden más érdekét alárendeli, csak hogy e szigorú bírák nem ismerik ám a természeti erőket és azok fölényes hatalmát, pedig akárhány ily szigorú erényhősön megesett már röviddel kemény ítéletmondása után, hogy a véletlen játékból ugyanily hibába esett.

Mielőtt a betegséget gyógyíthatnánk, a diagnozist kell pontosan megállapítani és ha ez sikerül, az orvosságot már könnyebb megtalálni.

A szerelem diagnozisát én a lelkiismeretes orvos pontosságával meghatároztam és úgy vélem, hogy ennek orvosság bajosan használ, mivel ezt megelőzni, nem pedig gyógyítani kell, minthogy minden

igaz szerelem tényleg gyógyíthatatlan is.

Erős test, erős lélek ellentáll még az ördög kísértésének is; aki érzi jelleme, akarata gyengeségét, — edzze azt amennyire képes; akinek pedig nincs bizodalma, önereje és ellenálló képességéhez, az térjen ki a veszély elől, azért mutattam meg, hogy hol rejtőzik a veszély.

Tisztelnünk kell elvégre a természetet, mert azokban a Teremtő akarata nyilvánul meg, de a fölvilágosodás kioktatta arra is az embert, hogy sok látszólagos erő ép a gyengeségekben gyökerezik.

Az emberben megnyilvánuló erők viszonyában bizonyos harmoniának kell uralkodnia s amint egyik vagy másik erő a szükséges összhangot megzavarva a többinek föléje akar kerekedni, ez már a kórtünet első jelensége.

Az erős mély szerelem erő; a

szerelmi rajongás már gyöngeség, vagyis az idegek és érzékek diadala az agy fölött.

Fölséges a szerelem mint érzés is s mint erő is, és szerintem bűn azt erőszakkal elfojtani, de hiba az is, ha engedjük, hogy a szerelem az erkölcsöt megfojthassa.

A szerelem meg a földi boldogság majdnem egy fogalom, arról kevesen tudnak s még kevesebben akarnak lemondani; mindazonáltal áll az a tétel, hogy az erény előbbre való minden gyönyörnél!

Szerelem és erény jól össze is férnek, de ahol a szenvedély kezdődik — ott az erény jó éjszakát mond.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A TEREMTÉS
ERKÖLESI KÖRÖSAI

Országos Széchényi Könyvtár

Bűn bűnre halmozódik, ezrivel kerülnek ártatlan szűzlelkek fejletlen zsengességükben — nemcsak a bűn lejtőjére, de örök romlásba, melyből tisztulást még a megtérés és vezeklés útján sem remélhetnek.

Számtalan gyerekcsábítás és eltűnésről hallunk nap nap után és ezrivel folynak bűnös üzelmek tiszta gyereklelkek megrontásával, míg a véletlen játéka folytán napvilágra kerül egy Fenyő Sándorféle eset, mely a közelmúltban oly nagy port vert fel minden körökben.

Az ily botrányoknál jobbára a régi rendszer divik: az eltussolás. Hisz a Fenyő esetnek sem lett volna ily kifejlődése, ha ő történetesen valami nagybefolyású főúr vagy mameluk; de a közerkölcsiség szempontjából fontos, hogy egyszer végre napvilágra került egy ily erkölcsbomlasztó merény,

melyet a szemérem okából sok tartózkodással, helytelen kimélettel; társadalmi, formai okokból pedig célszerűtlen brutalitással kezelünk.

Be kell ugyanis ismernie mindenkinek, aki tovább szokott látni a háza tájékánál, hogy azzal csak egy érdekelt társaskör vagy klikk tesz önmagának szolgálatot, ha a megbélyegzett bűnöst megrugdossa, megszápolja és kiüldözi társaságából, de itt is a nemes cél kellene tekinteni és azt csak úgy szolgálhatjuk, ha a társadalmat mindenkorra megszabadítjuk megrontóitól, hogy ne legyenek csemetéink kitéve hasonló ocsmány kísértésnek.

Hogy a közrend dicső őrei a rajtakapottnak magas állását tekintve gyakran a bűnpártolás vétkébe esnek, arra szomorú bizonyíték a még élénk emlékeztünkben levő „kosaras asszony” botránya, akivel összefüggésben

6—8 czukorkákkal elcsábított gyerekek leány megfertőzése volt élő és kétségtelen bizonyítéka a rendszeresen folytatott gyalázatos fajtalankodásnak. Bizony sohse tudta meg se a közönség, se a szerencsétlen áldozatok szülei, hogy kik voltak a merénylők, kik az eszményi tisztaságot, az érintetlen szűzességet nem ártallották éretlenségében pocsolóba taposni; űzik azok bűn nélkül passzióikat tovább, hiszen manapság pénzzel, hatalommal poklot és mennyországot meg lehet vásárolni.

Könnyíti ez erényt ölé hadjáratot, hogy annyi sok a szegény ember, meg annak gyereke, kinek se erélye, se akarata, de annál gyötrőbb az éhsége, az éhség pedig a morált asztal alá gyűri.

A legujabban leleplezett torzkéjenczczel azt tette az a társaság, mely őt tisztos pozíciójában, társadalmi, politikai szereplésében, de magánéletében is megfigyel-

hetten, hogy elfordult tőle mint a bélpoklostól; ahol megjelent, onnan mindenki távozott, ki híve volt azelőtt; politikai és egyéb ellenfeleinek kirohanása az erkölcsileg kimult alak ellen pedig Aesopus egy igen találó meséjére emlékeztet.

Már most az úri társadalom végzett vele, mert kitaszította köréből; a törvény szinte el fog bánni vele és elítéli! Teljesen közömbös itt aztán, hogy 1 vagy 5 évre fosztja-e meg szabadságától, mert a börtön sem őt nem fogja megjavítani; sem a szülék gyermekét hasonló merényletek ellen biztosítani!

Erőszakosan tolakodik már most aztán előtérbe az a kérdés, hogy ha már e megtévelyedett alakot ütöttük, vertük, lebunkóztuk; a szegény kis áldozatot pedig illő módon megsajnáltuk, miért nem tartjuk érdemesnek az okok után is kutatni, hogy egy tekintélyes

társadalmi állású ember, akinek szellemi képességeit lehetetlen tagadni, mely természeti erők és milyen legyőzhetlen ösztönök hajtának oly cselekményre, mely nemcsak barommá alacsonyítja az embert, de meg is fosztja mindentől, mit a közélet szabadsága ethikai alapon álló egyénnek csak nyujthat?

Megoszlanak itt a nézetek és pedig két csoportra: egyik szerint ez a kiélt kéjencz elfajulásának következménye, a másik örületnek, agybomlásnak bélyegzi e baromi brutalitást; én azonban azt vélem, hogy egyik nézet sincs oly közel az igazsághoz, mint az, hogy ez rendellenesség (abnormitás) ugyan, de természeti jelenség, még pedig olyan, amelylyel kiváltkép a nagy városokban lépten-nyomon találkozunk, amiről minden érdeklődő, ki jó szimattal és erős megfigyelő képességgel bír — meggyőződhetik.

Elfajulás, degenerálódásnak se mondhatjuk a természetijelenséget, mert hiszen az ó-görögök s a rómaiak korában már számtalan bizonyítékát leljük az irodalomban oly perverz hajlamoknak (gyerek-szerelem, egyneműek viszonya stb.), melyek nem szórványosan, hanem szinte divatszerűleg léptek fel és a fajtalankodás akkor sokkal szélesebb rétegekben dúlt, mint korunkban.

Ha ilyen jelenség már akkor a nemzedék elkorcsosulását jelentette volna, úgy korunkig kiszámíthatlan mélységig kellett volna sülyedni az emberiségnek, csak-hogy azt megakadályozza az a világtörvény, hogy a fejlődés és visszafejlődésnek minden szerves életben határ van szabva, egy-irányban a végtelenségig semmi sem haladhat, de változás és alakulásoknak van minden alá-vetve.

Igy látunk arra számtalan bizony-

ságot a történelemben, hogy gyatra nemzedéket csodás nagyakarátú s jellemű generáció, vagy harczias, csupán a testi erőt becsülő nemzedéket oly generáció követ, mely viszont szellemben, tudásban emelkedik sokkal elődei fölé.

Ugy van az erkölcsiek alakulásával is; sokszor imádságos, istenes, jámbor korszakot követi a legduhajabb élvhajhászat, vagy a legszebb idealizmust a száraz számító és mindent pénzértékre váltó realizmus kora.

Hiszen arra való a történelem és minden mit a multak rejtekeiből föl kutatunk, hogy azon okuljunk és ne kelljen a fundamentumát ásni annak az épületnek, melynek falait majd a tető párkányaig már elődeink megépítették s melyet nekünk csak folytatni vagy tető alá hozni kell.

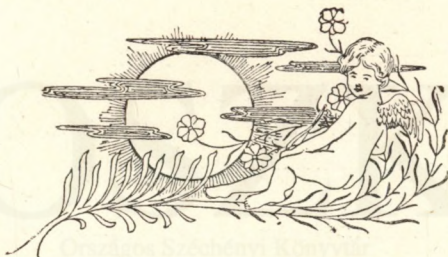
Évezredes bizonyítékok fekszenek hát előttünk, hogy itt nem kórtünettel, hanem egy oly ab-

normítással van dolgunk, mely létezik legalább azóta, amióta a fajfentartás természetes ösztöne a kultura hatása alatt kéjhajhászattá fajult.

Ha ez pedig így van és ha oly nagyon büszkék vagyunk a természetludomány mai fejlettségére, nincs ám helyén, hogy természeti jelenségektől, melyeket eddig megérteni képtelenek voltunk, a kutató, bűvárkodó tudósok egyszerűen elzárkóznak azért, mivel e nagyon érdekes probléma megoldhatása kevés kilátást nyújt!

Itt most a ritka jó alkalom; tessék e nemi szörnyeteget a törvény nevében a szaktudósoknak bűvárlatuk tárgyává tenni, kívül belül lefotografáltatni, minden a tudományos vizsgálódás szolgálataiban álló Röntgen, rádium, helium stb. sugarakkal belevilágítani és szervezetében, agyszerkezetében a jellegzetes eltéréseket megállapítani.

Ez lenne aztán az első komoly lépés a nagytársadalom érdekében, mert mind a többi fölfortyanás csupán a kaszinók és egyéb nagy-
uri körök hiúságát érinti.

NŐ ÉS FÉRFI
MINT ELLENLÁBAS
ELEMEL A VILÁG-
TÁRSADALOMNAK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

íg mi itt a maradiság homályába burkolt keleten ma is, akár csak a Rómeók és Juliák korában; a nőre hagyományos hódolattal és áhítatos tekintettel, a szív tüzétől fénylő szemmel nézünk fel, — szerelemről, hódításról, találkákról, álmodozunk; azalatt a művelt nyugaton egész világfelfordulás készül, amelyet még igazán alig látott jámbor társadalmunk.

Avilágvajudás legérdekesebbeik manapság a nők mozgalma, mely hirtelenében és rémisztő komolysággal üti föl a fejét.

Eddig csakugyan azt hittük, hogy a Teremtő a nőnek csókra termett ajkait pusztán a férfiak gyönyörűségére teremtette, de ugyancsak kiábrándulhat e hitéből, aki a legutóbb Berlinben lefolyt női kongresszus napirendjét, szónoklatait és eseményeit végig figyelemmel kísérte; ott már nem szerelemre termett vetélytársakat, hanem kemény

akaratú, haragos, jogot és teljes egyenrangúságot követelő ellenfeleket látunk és jó lesz hát ilyen szervezet s ennyi erély láttára az erős nemnek észhez kapni, mert még alul kerül e riadalmas vetekedésben!

Én magam, bár sokat tartok a nők erélyéről és kitartásáról s hiszek a sokaságukban rejlő hatalomban is, sőt azt is bevallom, hogy a sokat hangoztatott szellem niveau különbségét sem találom oly nagynak, hogy azt a nevelés és idő jó részben el ne simíthatná, — dehát bármily neveletlennek látszom is, nem tudom a kaczagást elfojtani — láttára e rémkomoly harcznak, mely elvégre is minél erélyesebb és minél eredményesebb lesz, annál gyorsabban fogja a nőt a férfi védő és ölelő karjaiba visszavezetni.

Nekem ugyanis minden hevesebb (tartalom és forma tekinte-

tében többnyire impozáns, de fölületes) szónoklat elolvasása után az volt első gondolatom, hogy ha valami jól megtermett pörge bajuszú hetyke legény egyenesen odalépne a szószékhez és az abszolváltnak szónoknő (föltéve, hogy az nem valami 80 esztendő, klastromban lefonnyadt miss) üdvözlő helyett magyarosan átölelné s egy-két három tüzes csókot nyomna a szónoklásban kihevült ajkaira, — vajjon nem e nyomban cserben hagyná azt a bölcse-sége s pirulva vallaná be, hogy többet ér az minden más emancipációnál?!

Nem hiba ám hogy ez így van, nem is a női gyengeséget akarom én ezzel persiflálni, de emlékeztetem a feminizmus elszánt harczosait a természet rendjére, mely a nőt olyannak alkotta, hogy szívvel és érzéseinek erejével a férfi nyers erejéhez csatlakozva, azzal együtt képezzen egy egészet és

szolgáltassa a teremtés folytonosságának újabb föltételét.

* *
*

A nőnek eddigi törekvése az emanczipáció felé irányult s ezt teljesen el is érte már, annyira, hogy sok téren a férfit máris kiszorította az őt megillető körből; önálló kenyérkeresővé lett, tehát függetlenítette magát a szülők és a férj gyámsága alól. Amit most akar a sikerektől vérszemet kapott gyöngéd nem, az semmi egyéb, min! föltétlen egyenlőség polgári és politikai jogokban és ráadásul még néhány adag előjog és kiváltság!

Ha hamarosan siker koronázná ábrándos törekvéseiket úgy bizonyos, hogy úgy járnának az egyenrangúsított hölgyek az ölükbe hullott hatalommal, mint a gyerek a kezébe kaparintott gyufával: magukra gyujtanák a házat, feje búbjára állítanák a világrendet, melyből a nő nem kerülne ki győztesen, sőt

visszaesnék az őt természetből megillető helyre, ahol ismét elülről kezdené a nőemancipációról való álmodozást.

* *
*

E mostani szalmalángharczot, mely különösen Amerika, Anglia s a hozzánk legközelebb eső német szomszéd aggleányai és csalódott asszonyai vezetése alatt nyári hévvel folyik, ép ez okból nem kell oly félelmetesnek tekinteni; nem ágyuzás ez, csak pukkanó tüzijáték, mely lejárja tán magát, mielőtt még általános divattá vált volna s ha nagyobb eredménye lesz, mint hinnők, úgy napnál világosabb, hogy ily győzelem már méhében hordja a bukás csiráját is.

A berlini nőkongresszus egyik legérdekesebb szereplője Mrs Perkins nem kevesebbet kíván, mint hogy a nő válaszsza meg a férjét és indokolja ezt azzal, hogy csakis nő tudja megítélni, hogy mely férfi lesz méltó apja az ő gyermekének.

Ennek olvasására aztán igazán könyekig erőt vett rajtam a kacagás.

Hát mondják meg édes hölgyeim, önök, kiknek türelmét ennyire próbára teszem, — vajjon melyikük férjválasztásánál lépne előtérbe vagy lenne döntő a Mrs Perkinsnek különös nyomatékkal hangoztatott szempontja?

Szinte hallom, mily bájos csengő kórusban nevetnek velem.

Nemde képtelen gondolatnak is, hogy holmi kivívott talmi jogokért, legősibb, legsajátabb jogát: a szív és szerelem jogát sutba dobja száraz számítással a nő azért, hogy az, a mi még se test, se lélek, csak képzelet, eshetőség vagy pusztá fogalom, majd ha egyszer testet ölt — tökéletes legyen?!

Na már ennél százszor inkább elfogadom Madáchnak phalanster rendszerét, mert abban legalább tudás, bölcsélet s jövőbelátás nyilvánul meg, míg Missres Perkins

méganőt magát — kinek jogot seget meg földet reklamál — sem ismeri.

Ha a mistress álmoképei megvalósulnának, úgy bizonyos, hogy a nő annál kevésbbé mondana le az anyaság öröméről, mert hisz a jövőendő nemzedék sora lebegett szemei előtt, mikor férje kezét megkérte.

Hát e Perkins Gilman-os alapon vegyünk csak egy képet a jövőből:

Tegyük fel, hogy ez új világrendben egy tanárnőt előadása alatt hirtelen fogja közre a vajudás válsága s ott helyben az iskola-teremben életet ad egy kis nyivákoló csemetének.

A kis diákok persze ijedtükben segítségére sietnek a gólyától megcsipett tanárnőnek s tán mindjárt szeretettel becézgetik a tehetetlen újszülött kis mókust, dehát jó Istenem! hová lesz így a tekintély és hová lesznek a gólyához fűződő kedves gyerekmesék? Jobb erre úgyebár nem is gondolni.

Pedig lám ez nem is pusztá fantázia, mert alig néhány hónap előtt egy élénk budapesti kávéházban egy emanczipált hölgyecske a kávétracscs közben hozott világra egy már születésében is ultra-modern ifjút. Ott az első segítséget a kassziros hölgy, meg a szenzációkért hevülő közönség néhány lelkesebb tagja nyújtotta s hír szerint ott azóta kasszirnőt csak gyermekápoló oklevéllel vesznek fel, főpinczér csak több évi gyakorlatot igazoló gynaecologus lehet, a picolónak pedig iskolázott írástudó pubinak kell lenni, mert az vezeti ezentúl az állandó vendégnők reménybeli állapotának esedékes napjairól a nyilván-tartást.

* *
*

Ime még egy markáns kép az álmodott feminista világból:

Képzeljünk egy obstrukciós parlamentet (amihez manapság

nem kell valami túlfeszített képzelőtehetség) s gondoljunk oda egyik piros bársonyszékbe egy kegyelmes úrnőt, ki ép expozéját tartja, miközben obstrukciós szövegtag által zavartatva, kijön a sodrából, mihez a nőknél időközönként a végrehajtó pontosságával megjelenő migrán is járulván, ő kegyelmessége hirtelen ájulásba esik, mely inczidens az expozét derékon szakítja.

Már most aztán tessék elképzelni, hogy micsoda tátott szájjal maradott a képviselőház, melynek rendszeres ülését a nő sajátos természete, mint erőhatalom, a tárgyalás közepén félbeszakítja.

Az elnök, vagy elnöknő kénytelen aztán az üléseket néhány napra fölfüggeszteni, amíg az ájulásba esett kegyelmes hölgy kiheveri a migránt s frissült erővel folytathatja félbenmaradt előadását.

Szörnyen fura ez még gondolatnak is, de ha Mrs Perkins nem

enged a negyvennyolczból, csak bele kell majd törődnünk.

Én szokott előrelátásommal már rendeltem szakácskönyvet és öt kötötűt, hogy minden eshetőségre készülve, legalább éhen ne vesszek és harisnya nélkül ne kelljen járnom, ha netalán a mi napunk csakugyan leáldozna s ezentúl a feminizmus napkorongja szórná áldó sugarait földünkre.

* *
*

Eszmény a nő, — gyöngy a lelke, a szíve meg színarany, ő a mi létünk koronája, — szép tetteink, erényeink s minden lelkesedésünk ősforrása; de mikor ketreczét rázza, mely őt mai társadalmunkban már miben sem korlátozza, akkor bárgyúnak látszik, mint a kalitban felnőtt és abból kiszökött kanári madárka, mely kíváncsi volt a szabadságra, melylyel azonban élni nem tudott, s kíváncsiságát létével fizette.

Minek vesztegetnék még több szót! Soha költő vagy bölcs megkapóbban nem jellemezhetette a férfi és nő összetartozandóságát és rangfokozatát a természet kijelölésében, mint Madách a paradicsomi jelenet következő párbeszédében:

ÉVA:

Én meg, ha ott fenn a dics elborul,
Itt lenn találom azt, szemcédben, Ádám.
Hol is lelhetném kívüled,
Kit létre is csak vágyad hozott,
Mint fényárjában a fejedelmi nap —
A mindenségben árván hogy ne áljon —
A víz színére festi önmagát
S enyelg vele, örül, hogy társa van,
Nagylelkűen felejtván, hogy csupán
Saját tűzének halvány mása az,
Mely véle együtt semmivé borulna.

ÁDÁM:

Ne szólj így Éva, meg ne szégyeníts.
Mi a hang, hogy ha nincs ki értené?
Mi a sugár, ha szín nem fogja fel?
Mi volnék én, ha mint visszhangsvirágban,
Benned szebb létre nem feselné létem,
Melyben saját magam szerethetem?

Ehhez nincs több mondani-
valóm.

Ez egy esetben jó, hogy a kulturszelek oly későn érkeznek hozzánk, hogy a mi hölgyeinknek nem is lesz alkalmuk ezen utópisztikus mozgalomban részt venni.

Ajánlatos is volna az annyira elhanyagolt és megtépázott illu-
ziókat inkább gondozás alá venni; hisz e perpatvar férfi és nő kö-
zött úgy sem több egy lármás
családi jelenetnél, minek előbb-
utóbb csak ölelkezés lesz a vége.

AZ AGGLEGÉNYEK
ÉS
A HŐMENTESSÉGI
ADÓ

Országos Széchényi Könyvtár

„A szív, mint a mágnesű csak akkor találja nyugalma, ha oly helyzetbe jutott, mely természetes hajlamának megfelel. Az ember boldog lehet oly helyzetben, mely meggyőződésével, de soha sem olyanban, mely érzelmeivel ellentétben áll.“ (B. Eötvös József.)

Előrelátható volt, hogy lesz még érdekesnél érdekesebb folytatása a nők ultraemanczipáló világmozgalmának.

A közelmúltban a berlini női kongresszus imponáló hangon követelte a nők egyenjogúsítását a társadalom legtöbb intézményében; nem tellett el azóta egy kurta esztendő sem s nem várhatták az északamerikai Wiskonsin államocska szabad és részleges választói jogot is régen élvező női e feminista háború jövőbeli eredményét tovább, hanem meglepő fordulattal visszatértek a nőszülési kényszer eszméjéhez, ami ugyan nem megtérés, hanem megint ugrás toronyból az árokba; egyik végletből a másik szélsőségbe.

Ugy eszelték pedig ezt ki a wiskonsini, jogokban dúslakodó hölgyek, hogy vessen ki az állam fejenként vagy ezer korona adót minden 25-ik életévét meghaladott férfiúra s azonkívül függeszszék fel házasságuknapjáig minden polgári és politikai joguk gyakorlásától, mivel pedig ők is érzik, hogy a férfiak iránt ekkép nyilvánuló szeretet sárkányöléléshez lévén hasonló, sok férfit meg fog ugrasztani e szigorú állam területéről, ajánlottak mindjárt egy oly védvámrendszer-félét, mely szerint szövetség alakíttassék az északamerikai Unio majd félszáz állama között arra, hogy a házasság elől való megfutamodást e ridegszívű agglegényjelölteknek lehetetlenné tegyék.

* *
*

Vagy véletlen gondolatrokonság, vagy tán az eszme átültetés révén a magyar törvényhozás

házában is fölvetette Bedőházy János orsz. képviselő az eszmét, hogy ajánlatos lenne aggregényadó behozatalával az ifjakat nősülésre buzdítani.

Eszme szüli az eszmét és az amerikai ötlet, mely elvégre enyhébb formájában nem új, — száz más gondolatot ébreszt a férjhez mehetnékes leánykák s a csökönyös legények agyában.

Bedőházy Jánosnak, ki e javaslatot tette, dicséretes a szándéka, csak hogy ötletét ki kellett volna domborítani azzal, hogy az indítványozott legényadóból országos leánykiházásítási és ifjú özvegy nőket segélyező alap létesíttessék. Másként ugyanis tiszlán az a színe a dolognak, hogy a házas emberek a megirigyelt legényszabadságot akarják adó tárgyává tenni, mert az csak nem föltételezhető egy népképviselőről, hogy az eszmét az adójövedelmek gyarapítása szempontjából vetette föl.

Ilyen formában okos intézmény volna, szép anyagi eredménynyel, mely kerülő úton meg is szaporítaná a nősülők számát; hanem olyan eredményt az adózási kényszertől ugyan ki se várjon, hogy az országban csak tíz ember is azért nősüljön, hogy a legényadót ne kelljen fizetnie.

Mérsékelt aggregény adót káromkodás nélkül fog mindenki fizetni, aki elvből vagy bármi hajlambeli okokból nem akarja a házasság élet rózsás bilincseit nyakába venni, de számtalan oly eset van, ahol nem a boldogtalan aggregény akaratán múlik, hogy egyedül rója az életet; ezekről majd utóbb beszélek s most vissza kell térnem a wiskonsini hölgyek kedélyesen hangulatos előterjesztéséhez.

Az indítványozott nősülési kényszer s az azzal kapcsolatos törvények érvényesítése nem oly egyszerű, azzal összefüggésben egy

sereg új intézményt kellene létesíteni.

Minden nősülésre érett ifjú végzést kapna hát, szigorú megtaggyással, hogy 25 életévének betöltése napjáig különbeni végrehajtás terhe mellett nézzen asszony után s a megjelölt terminusig, ha nem is nősült meg, de legalább a nők ellenőrző bizottságának kacsóitól hitelesített eljegyzési okiratot mutasson be.

Mit tegyen már most az, aki nem akar e nők alkotta törvények által oly keményen sújtva lenni; üzletszerű érzelemmentes házasságot sem akar kötni, de szívére sem parancsolhat, hogy kitűzött időpontig siessen valakit megszeretni, mielőtt még jogfosztott emberré válnék?

Egyebek közt Ámor-templo-mokat kell majd ez üres szívű ifjak részére építeni, hová eljárhatnak majd a kis Amorettekhez esedezni, hogy nyilazzanak szerel-

met szívükbe. A hatás fokozására ugyane e templomok zsámolyai közelében köröskörül erkélyszékekre férjek után epekedő leánykákat kell ültetni, kik a szerelmi fohászok óráiban bájos orcáikkal s szemük tüzével az Amorettek segítségére lennének.

Mert nagy dolog ugyan, mikor a férfi reménytelenül szeret s a szeretett nőt semmi módon nem képes magáévá tenni, de ez mind semmi ahhoz képest, amikor a férfinak szerelem, vágy nélkül, rideg szívvel, csupán külső kényszerből kell életét valakivel holtigani kapocscsal összekötni.

A nőmentességi adó és a polgári jogfosztottság terheltségébe esett férfiak ez új társadalomban természetesen még alaposabban le lesznek nézve, mint nálunk a hadmentességi adóval megrótt untauglichok, de a törvénynek mégis valamiképen nyitott ajtót kell hagynia a megtérő legények ré-

szére, hogy ezek elégtétel és adó-vissztérítésben részesüljenek, ha a nők bizottsága méltónak itéli őket a kegyelemre.

Ez az adóvissztérítés egyszerűsmind vagyonalap lehet a később jó útra térő czimzetes agglegényeknek házasságukhoz.

Van e kérdésnek azonban egy jóval komolyabb oldala is, nyílt kérdés marad ugyanis, hogy miképen gondoskodik majd a nősítő törvény azon ifjakról, kik szerelemre, nemi életre nem születtek s ha reásóznak is ilyenénképen egy kis feleséget, hát azt se tudják, hogy mit kezdjenek vele.

Mi lesz a hermaphroditákkal, kikről a berlini nőkongresszus egy kimagasló nőharezosa azt az eszményien hézagos tudományra valló kijelentést tette, hogy az emberiség tovafejlődéséről ősidőkben ezek gondoskodtak.

(Alighanem a növényvilág Linné-féle monadelphusai ejtették téve-

désbe önagyságát, mert bizony soksejtű szerves lényeknél még ilyen csudát nem fedezett fel a természettudomány.)

Mi lesz a betegekkel és nyomorékokkal, kiknek továbbbsarjadzása éppenséggel nem áll az emberiség érdekében?

Nemrég egy más amerikai állam foglalkozott annak eszméjével, hogy miképen lehetne tüdővész és egyéb gyógyíthatlan örökletes betegeknek házasságát megakadályozni, nagyon helyesen fölismervén azt a veszélyt, amit ily egyesülések a jövőendő nemzedék szempontjából rejtenek magukban.

Látjuk ezekből, hogy mindez intézményes próbálgatások csak ötletes hangulatok, tökéletlen eszmék, melyek egyenként fabatkát sem érnek s legföllebb a sok eszme összevetéséből lehetne valami okosat teremteni.

Férfit nősülésre sem törvény-nyel, sem erőszakkal nem lehet bírni s akit ilyen intézményes eszközökkel mégis nősülésre kész-
tetnek, annak jobb lett volna nem születnie.

Ragaszkodom ahhoz a kifeje-
zéshez, amit Bedőházy János hasz-
nált, hogy ugyanis buzdítani kell
a legényembereket a nősülésre.
Ehhez a buzdításhoz én egyetlen
egy hathatós, eredményes eszközt
ismerek, mely eszköz egyedül a
nők hatalmában van s ez abban
áll, hogy térjenek ők vissza ter-
mészetes hivatásukhoz s legyenek
munkatársai, de szünjenek meg
vetélytársai lenni a férfiaknak;
munkában, köztevékenységben
egyaránt térjenek vissza az őket
megillető foglalkozásiágakhoz s
mozogjanak a régi körben; ma-
radjanak legalább a házasságon
kívül a mögött a titokzatos takaró-
fal mögött, amely a férfilelkek-
ben annyi regényes illuziót ébreszt,

amely illuziókból tuczatszámra teremnek az igazi szerelmi házasságok.

Ma persze boldog boldogtalan a hozományt tekinti a házasság alapföltételének, én azonban kitartok amellett, hogy a házasságok természetes alapföltétele ma és mindörökké a szerelem! Az okos számítást és jövőről való helyes gondoskodást a szerelem azért még nem zárja ki, de kizárja a szerelmet a hozományokkal való rideg kufárkodás.

A szerelem egyik elmaradhatlan életföltétele pedig az illuziók ébrentartása s ezt tudva mindenki beismerheti, hogy rém pusztítást végez az illuziókban az az állapot, hogy nő és férfi természetes válaszfalakat ledöntve, gyárban, hivatalban s az élet legkülönfélébb küzdelmeiben összekavarodva élvezik a nőemanczipáció savanyú gyümölcseit. Az a hódoló tisztelet s a respektust parancsoló

tekintély, mely a nő alakját ennek-
előtte környékezte és védte, az
mind csak a múlt emléke, amióta
közvetlen közelből látjuk, hogy
ő is csak úgy prüsszent, ha czugot
kap, köhög ha meghül, elsápad ha
mérgelődik s mindazon gyöngéit
elárulja, melyeket azelőtt csak a
házas élet fedezett fel a férjek előtt.

B. Eötvös József azt mondja,
hogy: „A való szerelem a nap-
hoz hasonló, melynek sugarai
annál melegebbek, minél rejtet-
tebb helyre esnek“.

Vonuljanak csak módfelett
emanczipált hölgyeink rendelte-
tésük méltó körébe vissza és a soha
ki nem haló szerelem napjának
sugarai rajként fogják őket rejte-
kükből házasságra kicsalogatni.

* * *

Még egy jó bogrács töltött
káposzta bekebelezéséhez is kell
legalább annyi illúzió, amennyi
egy jóképű tisztakezű és öltözékű

szakácsnéhoz fűződik, aminthogy kis szépítő képzeleti erő szükséges mindenhez, ami szívünket, lelkünket és tán elménket is érdekli; jóllehet s tudjuk is, hogy ez önámítás és mégis nélkülözhetlen kísérője ez ártatlan csalás az élet minden apró mozzanatának.

Lássa angyalnak minden férfi a maga választottját, ha ez diszkrét fátyol mögé tudja rejteni az esküvőig gyengéit, hibáit, s a szerelem gyönyörében úszó férfiúnak a mézes hetek után már mit sem árt, ha a pirosképű angyalkából bájos fehérarczú kis boszorkány vedlett ki, aki néha nadrágot ölt és papucsot ad férjecskeje lábára, mi symbolumkép esetleg állandóan rajta is felejtődik.

A nevelés és gyakorlati élet közt éppenséggel nincs meg az összhang ez irányban, jele annak, hogy fejénél kezdték a nőemancipálást, ami szintén sok visszaállapotnak az eredő oka.

A gyermeknevelésnél és a középiskolákban fiú és leány elkülönítve nyernek oktatást, úgy mint annakelőtte, tehát ott nevelik az illuziót, ahol arra még nincs közvetlen szükség, ellenben ledöntik a kedves válaszfalakat az egyetemeken, hivatalokban és minden oly intézményeknél, hol már a szerelemre érett nők jelennek meg a férfiakkal vegyesen és ahol már igazán kultiválni kellene az illuziókat, hogy az ifjúságot házasságra buzdítsák adókirovás nélkül is.

A világ szépei jogot és aktív részt követelnek a társadalmi élet minden terén és viszont felpanaszolják, hogy a passzív szerepre: a házaseletre csekély számmal hívogatja őket az u. n. erős nem.

Úgy ám bájos hölgyek, szárnyatlan angyalaink, csak hogy minden jót, jogot, szerelmet, csupa színboldogságot önök sem igényelhetnek az élettől, ha csillag-

ból is a szemük s ha csöppentett mézből is az ajkuk, — hanem keverve kell elfogadniok a jót a kevésbbé jóval s vagy egyről vagy másról csak le kell mondaniok.

Vagy házasság vagy egyenjogúság! Mindkettőt úgy sem érhetik el soha, kár is ilyen délibábeszmék után futkosni.

ERÉNYKARTELL

Országos Széchényi Könyvtár

ÁDÁM :

„Fel hát csatázni, fel hát lelkesülni
Az új tanért. Alkotni új világot,
Melynek virága a lovag-erény lesz,
Költészete az oltár oldalán
A felmagasztalt női ideál.

LUCIFER :

Ah, a lehetetlen lelkesít fel, Ádám !
A férfiúhoz méltó ez s dicső ám.
Istennek tetszik, mert az ég felé hajt
S ördögnek kedves, mert kétségbe ejt
[majd „.

„Madách.”

Azt már lassan-lassan megszoktuk, hogy nagyiparos, kisiparos, kereskedő meg sok más foglalkozású emberek tömege a közönség szapulására, vagy pedig saját érdekeik megvédésére kartellekben, trösztökben szövetkeznek és egyesületekbe gabajodnak össze; hanem olyan csudabogár kartellről még eddig nem hallottunk, amely tisztán ethikai alapon és

czélzattal, anyagiasság máza nélkül létesüljön.

De lám, ha az eszmeszegény demokrácia s a fáradt eszű, fáradt testű proletáriatus nem tud már új eszméket, eredeti ötleteket produkálni, — megtették azt a minapában a Németországi hercegnők, — alakítván nagy titokban egy erény-szövetséget (Tugendbund) és bizony nem rajtuk múltott, hogy e gondosan őrizett titok a kíváncsi világ mulatságára valami hamis véletlen folytán kipattant.

Kellemetlen lehet a nemes lelkű alapítóknak, hogy a világ szájára került az eszme azért, mivel ez olyan sajátságos szövetkezés, a melynél a megalakulás maga egyszersmind elárulja az okot is, amelyből ez ötlet kifejlődött.

Józan, higgadt gondolkodású, életrendjében mérsékelt embereknek bizonyára ki sem fog anti-alkoholista, — kicsapongás vagy a szenvedélyek ellen irányuló ok-

tatást nyújtani és éppúgy teljesen fölösleges Tugendbundokat alakítani, hacsak az igen meglazult erkölcsök arra sürgető okot nem adnak.

A jelek után föltételezhető, hogy általános erköcslazulás jelenségei indították az érdekes köröket oly szövetkezésre, mely tán szigorú rendszabályokkal és a belépő tagok erényreversálásával fogja az erények nemes gyakorlását szigorúan ellenőrizni.

Én bizony igen görbének találom a választott utat, melyen a Tugendbund-nak érdemekben megránczosodott alapítói a tévelygő vagy megtévedt lelkeket az erények forrásához akarják visszasétáltatni.

Nem terjeszkedhetem ki e kérdésre, amíg meg nem állapítom, hogy mi tulajdonképen az erény.

Legközvetlenebb meghatározás, ha észszerű önuralomnak nevezzük; tágabb kifejtésben pedig

az erény nem egyéb, mint a kulturával lépést fejlődő és a nevelés által erősödő morálnak rendszerezített fensőbbisége, vagy győzelme a nyers természeti hajlamok fölött.

Ha erényről van szó, szinte megszokott felfogás, hogy az csupán érzéki hajlamokra vonatkozhatik, ami azonban helytelen, mert például erény az is, ha a szenvedélyes kártyás magára parancsol és tényleg le is mond a kártyázásról; erény a jótétemény, erény a jónak gyakorlása, hirdetése s sok más egyéb, amihez a nemnek s érzékeknek semmi köze.

Most már tudva, hogy mi az erény, joggal kérdezem hát, hogy vajjon lehet e annak javítására alapos gyanú vádja nélkül szövetkezetet alakítani?

Ha talán túlzás is, de én reám őszintén szólva azt a hatást teszi e mulatságos Bund, mintha egy

becsületes tröszt alakulásáról olvastam volna és érthető, hogy úri körök, lovagok, gavallérok s jónevű polgárok csak nem fognak a becsület ápolására és védelmére szövetkezni, mert hisz azzal egyszersmind elismernék, hogy sok a lóköető, vagy gazember köztük.

Hanem, ha egy csapat ifjan megtévedt betörő összefog és elhatározza, hogy lassan-lassan visszatér a becsület útjára, mert tudatára ébredt ocsmány cselekedetének s mert a gázságtól megcsömölve szükségét érzik a tisztesség — polgári jogot nyújtó erejének. Ennek van értelme s nem csűröm-csavarom, hanem kimondom, hogy egy ily szövetkezés föltünően hasonlít a többször említett német birodalmi erénytrösztöz.

Mivel csak egy kipattant titokról van szó, természetes, hogy a részleteket, alapszabályokat, meg

a czélul tűzött erény - gyakorlás tervezetét és ami engem a leginkább érdekelne: a herczegnők fenséges erényeinek ellenőrzési módját, — még a minden spanyol falon keresztül hatoló ujságíróknak sem sikerült kifürkészni; csupán annyit süthettek ki az ujságok, hogy az egyesület „Verein deutscher Fürstinnen zur Hebung der Sittlichkeit“ czég alatt kezdi meg problematikus munkáját.

Épp a titokzatosság és az egyesülők túl magas rangja igazolja azt a föltevést, hogy itt nem a nép- és nem a polgári osztályok erényeinek emeléséről van szó, ami az áthidalhatlan rangbeli válaszfalak miatt nem is volna lehetséges.

Arról sem lehet szó, hogy a zsegne fejlődő gyermekekbe akarják az erényeket nevelni, mivel ez bármi óriás szervezkedés mellett is alig sikerülne, de szükség sincs reá, mert elvégzi azt az iskola és a családi otthon maga.

A nagylelkű kezdeményezők tehát csak egy módon hathatnának a társadalom alsóbb rétegeire és pedig azzal, ha ők maguk példás erényben élnek és azzal a legmagasabb polcokról példaadást nyújtanak azoknak, kik csak bámuló tekintetükkel tudnak fölemelkedni hozzájuk. Hogy ezt tehessék, hát mindenesetre ki kell előbb az akaratlanul bevallott erénycsorbákat a saját körükben köszörülni. Könnyű kitalálni, hogy a legjelentősebb okot a Bund ötle téhez az utóbbi évek oly nagy port vert házasságtörései és még ma is bonyolódó szöktetési regényei adtak s elég vaskalapos fölfogást bizonyít, ha néhány hysztikus, megtévedésbe esett nő szerelmi tragédiája miatt egy egész társadalmi rendnek erényeit teszik ily esetlen módon pellengérre, holott a sok világhírű, de ez esetben illetéktelen psychiaterek helyett a gynäológia tudórai világo-

síthatnák fel az elképedt erényöröket arról, hogy e szórványos esetek nem annyira lélektani botlások, mint sokkal inkább leküzdhetlen élettani elváltozások és okokban lelik magyarázatukat.

Hagynák hát a veszendőket, hisz segíteni úgy sem tudnak a bajukon, de egy-két megtévedt, vagy mondjuk bűnös miatt ne festettek volna e keletkezésében is kétértelmű és kétes eredményű trösztel egy modern Szodomát a világ elé.

Azt is mondhatnók, hogy a házasságtörések tulajdonkép a férj és feleség, no meg a harmadik, — a csábító vagy szöktető vicze-férj dolga és abba bárkinek beavatkozása is illetéktelen.

Hány olyan férj van, ki nem érdemli igazán, hogy hű, ragaszkodó, felesége legyen? Vajjon mért nem hurczolják meg annak is a nevét, — mert férfi ügye, aki esetleg meg is tudja védeni

magát a hivatlan erkölcsbírák ellen?

De ha ily férfi állandó következetességgel elhanyagolja s bántalmazza a boldogtalanságában is ragaszkodó nőt s ez egyszer, inkább elkeseredésében, mint romlottságból megtéved, — úgyemég akkor sem okozza senki a férjet, hanem csak egyedül a nőt?

Igaz ugyan, hogy a nő természeti alkotása vagy sajátosságánál fogva egy hűtlenségi botlás örök phisiologiai bélyegét hordja testében, de azt se feledjük, hogy az a férj, ki becsüli élettársa mocsoktalanságát és ösmeri a nő egyéniségében rejlő gyengeséget, az ügyelni is tartozik arra, hogy a nő se kisértésnek, se legrosszabb tanácsadónak, az unalomnak ne tegyen kitéve.

Könyvtárak őrzik a francia főnemesség egykori sikamlós erkölcsseinek nem éppen épületes emlékeit s való történet a sok

közül, hogy egy külsőségekben kifogástalan főúr feleségét a szeretőjével tetten érvén, ily kifakadással találta föl magát a kényes helyzetben: „Mily vigyázatlanság kedvesem! Mi lenne, ha most más kapta volna rajta, és nem én?”

E büszke nagy urat, ki a belső romlottság s az erkölcsi dögvész dúlása mellett, a külszínre oly pedantériával ügyelt, a feleségének szeretője tartotta ki, mivel az ő milliói a kártyaasztal és tán más asszonyok körül már elúsztak.

Ne dobjunk hát minden követ a szerencsétlen megtévedt nőkre; juttassunk egy kavicsot a férjeknek is. Ajánlatos lenne a fenséges férjek számára is egy Fürsten Tugendbundot alakítani!

BAZASSÁG
FELMONDÁSRA

Országos Széchényi Könyvtár

Szeretettel foglalkozom a nőkérdéssel és következetesen visszatérek reá, a mint egy-egy új eszmét hallok fölmerülni a nő és férfi közti társadalmi viszony javítása, vagy többször rontása körül.

Nincs nap, hogy egy-egy eredeti eszme ne merülne fel. Itt a házasságra biztatják karhatalommal az erősebb nemet, ott az anyaságra ösztökélik jutalmak és kecsegtető ígéretekkel a gyengébb nemet, félvén, hogy a gyermekszülés egészen kijő a divatból; amott a törvényes páros életet akarják reformálni; de legeredetibb a sok közül a londoni nők közt nemrég megindult mozgalom, hogy a nős férfiak a jegygyűrűn és az esetleges szarvakon kívül még valami elmozdíthatatlan permanens jelvényt viseljenek, ami megkülönböztesse őket a legényembertől, mivel a jegygyűrűt, — mit mindenki kedve szerint zsebre

vághat, ha hódító útjára megy, — meg a szarvakat, melyek elvégre csak képzelt symbolumok, nem tartják elégségesnek a leánycsábítás meggátlására.

A mai ultraemanczipáció ellen-téteként sokszor említik utóbbi időben a mohamedán háremrendszer előnyeit is és nem maradhat végre említés nélkül a jó multkor Amerikában megvívott erkölcs-verseny, hol egy, majd egy tuczat hites feleséggel rendelkező mormon apostol sikeresen bebizonyította, hogy úgy családi élete, mint erkölcsei sokkal fölötte állanak e soknejű keresztényeknek az annyira büszke monogamistákénál.

Amit én itt felsoroltam, ez manapság a modern társadalom agyában czikkázó ötletáradatoknak csak egy parányi része, de úgy vélem, hogy ez a lázas tapogatódzás valami új és tökéletesebb forma után és épp ez ötletbőség

előjele annak, hogy lassan-lassan mégis majd kimerülnek az eszmék és a meglevő institucziókból talán kihámozódik az, ami a modern felfogásnak legmegfelelőbb.

Eredeti, szép, jó ötletet akár-hányat hallunk, sokszor egész jelentéktelen emberektől is, ez azonban nyomtatlanul elpárolog, mint a parázsra esett vízcsöpp.

Hogy egy ötlet fölkapassék és a művelt világ előtt nyomatékkal birjon, ahhoz sokkal több kell, de legalább is annyi, hogy szerepvívó nemzet nagy fia ajkáról pattanjon le a szó.

Ma az angol a divatcsinálás szerepét is teljesen elhódította a francziától. Szabó, díszítő, kalapos és lábbeli művész, ma mind az angol divat proselytája. Tánczok, sportok, örült rohanásban változó divatjait ma csak az angol határozza meg és a szalónélet komédiáiba egyedül az angol hozkifogyhatatlan változatot.

Amint Krisztus születése előtt el volt telve az emberiség avval a sejtelmes előérzettel, hogy a szent földön kell az Isten küldöttének megjelenni, ki csodát művel és megjavítja az emberiség posványos erkölcsseit; valamint a legújabb korban Franciaország volt mindig az, honnan az elnyomott emberiség felszabadítására és a társadalmi erkölcs megjavítására a kezdeményezés első lövegeit várta, úgy bizonyos manapság, hogy az angol adja meg majd az első döntő lökést, mely a sok ideges bizonytalan ingadozó keresés után végre egy állandóbb vágányba zökkenti a társadalmi nagy problémák ügyét.

Csak épen hogy megszólalt nem régen Meredith, az angolok nagy-hírű elbeszélője és bölcselő írója és egyszeribe irodalma támadt az ő szélnek eresztett eszméjének.

Ő ugyanis a nő és férfi egymáshoz való viszonyában és hábo-

rúságában legalább az értelmileg magasabb rendű társadalomban oly megoldást lát csak lehetőnek, hogy a házasság mai formáját meg kell változtatni úgy, hogy ne legyen a nő és férfi egyesülése egy holtiglan szóló szétbont-hatatlan kapocs, hanem egy szerződés meghatározott terminus nélkül, mely felbontható mindenkor, ha a házasfelek átlátják, hogy nem egymáshoz valók.

Ezt hirdeti ő komoly bölcs meggyőződésével a jövő zenéjeként.

Ezt az eszmét, mint leginkább figyelemre méltót, akarom én is megforgatni és a logikát belőle kifejteni.

Hogy e kérdést higgadtan bírálhassuk, először is az egyházi és egyéb konzervatív szempontnak kell ajtót mutatnunk és modern szemüvegen át nézni korunknak elmultszázadokkal szemben hasonlíthatatlanul megváltozott életrendjét életfelfogását és erkölceit.

A mai házasságok nagy tömegében hiába keressük az egészséges logikát és nyomát is alig találjuk a nélkülözhetlen őszinteségnek.

A szerelmi házasság önös anyagi cél nélkül ma ritka, mint a Kossuth bankó.

A férfiak egy része azért nősül, mert pihenőre vágyik, gondozó kell neki, a másik része azért, mert így egymaga nem boldogul, pénzhez kell jutnia, de ahhoz élhetetlen, hogy szerezni tudjon, házasodik tehát, hogy pénzmaghoz jusson és kénytelen-kelletlen elveszi az asszonyt is ráadásul, aki előtt pénze nélkül tán még a kalapját se emelné meg.

Szerelem, vonzalom az csak frázis kinek, kell az? Az az általános hit, hogy elvégre nő és férfi között, akármicsoda ágrul pottyant is mindkettőjük, kell bizonyos szeretetteljes vonzalomnak lenni vagy keletkezni.

Ez szálnalmas balhit, amit lesz

alkalmam a „Nemek viszonyának“ szentelt munkámban alaposan tönkreczáfolni.

A legtöbbször hallott önámítás pedig az ilyen természetellenesen pénzzel összeenyvezett házasítá-soknál az, hogy hiszen majd össze-szoknak!

Na igen, hiszen van eset arra is, hogy gyűlöletből szerelem vagy örült lángoló szerelemből gyű-lölet lesz, de e ritka eseteknek, melyekkel oly szívesen példáló-znak, megvannak a maga élettani okai és ily bolond kivételekből sza-bályokat nem szabad szerkeszteni.

Mind e felsorolt esetekben kimondják a felek Isten és ember előtt a holtomiglant és itt lesznek az első hazugságba Isten és tör-vény előtt belekényszerítve.

Haladjunk csak a fonal mentén tovább.

Életerős, egészséges férfi, kinek igazán legszebb hivatása, hogy minél több utód köszönje az ő

őszerejének a létét, vérszegény meddő asszonyt kap s egy életet át hiába sopánkodnék gyerek után, de a pap és törvény előtt kimondott „igen“ szó leköti örökre és a közfelfogás sihedernek bélyegezné, ha otthagyná az asszonyt és hozzá illő nőt keresne.

Itt a törvény és közerkölcs lehetetlenné teszi, hogy a férfiben leledző őserő tovább plántálódjék és erős törzsökös hajtásról gondoskodhassék.

Vagy erkölcsös, szép jellemű férfi hiszterikus hajlamú nővel köt frigyet, a nő nem marad hű hitvestárs, hanem lépten-nyomon csalja a férfit. Annak szemet kell hunyni és önhibáján kívül így válik becstelenné, lesajnált alakká.

Erényes, nemes gondolkodású nőt csapodár léha férfi tesz hitvesévé s őt teljesen elhanyagolja, mellőzi. Az ily nőnek a házásélet siralomvölgy. De viselni kell sorsát; nincs menekvés.

Csak még egyet említék, a nagyon gyakori engesztelhetetlen gyűlöletet, mi csak egy nemrég nagy port vert nagyúri frigy nászéjszakája után nyilvánult abban, hogy a nő az első bizalmas együtt-lét után iszonyodva menekült férje ölelő karjai közül!

Ez az engesztelhetlen gyűlölet gyűjtőnév alatt ismert jelenség egyik legnagyobb erőhatalom, mely ellenállhatlan erővel taszítja el egymástól a természetellenesen összeillesztett párokat, — a leggyakoribb. És itt sincs megoldás, hacsak évekre nyúló válóperek árán nem, amihez pedig a nőnek többnyire hiányzik az anyagi ereje és ha az megvan, hát kimeríti a sok izgalom az erkölcsi energiáját.

E cikk szűk keretében nem sorolok a számos közül több esetet fel, de úgy vélem sokan lesznek oly nézetten azok közül, kik a a természet törvényeit nem zavarják össze a dogmákkal s kik nem

haladnak a konzervativizmus ökör-lépéseivel, hogy a házasságnak megkötését vagy felbontását a törvény megfelelő örködő ellenőrzése mellett helyesebb lenne az egyesülő párok becsületes józan-ságára bízni, ami sokkalta őszin-tébb viszonyt is teremtene férfi és nő között anélkül, hogy lazítaná a házasság szent kötelékét.

* * *

Mikor egy új, jobb és kiváló tulajdonsággal rendelkező fém-ötvényt akarunk ellőállítani, ezer és ezer részarány és külön-féle fém párosítással kísérletezzünk és ismét meg ismét szétbontjuk az összeolvasztott fémeket, ha azok együttesen nem felelnek meg a várt sajátságoknak.

Miért maradjon ép az ember-anyagnál oly ellenlábás divergens pár erőszakkal egybeolvasztva, melynek elemei vad erővel szétt húznak és mely elemek együt-

maradása jó, új anyagot úgy sem szolgáltatna?

A hadvezetőség évtizedes próbák, kísérletek után ismét vagy félszáz milliót nem restelt kiadni arra, hogy az aczélágyúit ismét valami új bronzötvénynyel cserélje fel s ellenállóbb, keményebb anyagot állítson elő.

Hát az emberanyag nemesítésének gondolata nem érne meg olyan erkölcsi, eszmei reformot, mint az ágyúcső keményítése és tartósságának milliókat emésztő kérdése?

Hová jutunk, ha az ágyúcső anyaga mindig keményebb, az ember és a jövő harczosai pedig napról-napra puhábbak lesznek?

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

